

у текстах, де перекладач відверто не встигає за калейдоскопом іншомовних й іншокультурних лінгвістично та асоціативно ускладнених образів, синтаксичних та фонетичних конструкцій (“Він”), проте незмінно сатиричний й актуальний. А ще невимушено-легкий хуліган Корсо та органічний Снайдер, чиї вірші течуть, мов “річки повноводі”.

Скептичне раціональне середовище Нью-Йоркської школи у збірці репрезентують три поети. Френк О’Гара не тільки дав назву збірці, а й став першою загадкою у квесті Андруховича до нової американської поезії. Його тексти прості, логічні, іронічні, сповнені літературно-кінематографічних алюзій – перекладачеві часто доводиться стримувати буянню власної мови, щоб дотриматися тієї простоти. Другий – Джон Ешбері. Андрухович відверто зізнається, що не певний, чи правильні його переклади саме цієї епічної, алегоричної та колажної поезії, проте ця спроба варта уваги. І, врешті, Кеннет Кок, чиї наочна форма і структура вправно ховають іронічний підтекст.

Решта два поети – представники школи Black Mountain – “ефемерного”, за виразом перекладача, мистецького середовища, що умовно об’єднувало естетів-експериментаторів, серед яких Андрухович обрав алегорично-хворобливу образність Роберта Данкена та спокійну ліричність Роберта Крілі.

Підсумовуючи, визначимо жанр цієї праці як суб’єктивно-авторську антологію. Себто ми бачимо тут Америку Андруховича, його довільний вибір авторів на свій смак, його коментарі, напевно, що ним погоджений нестандартний дизайн, урешті, його авторизований переклад, який іноді викликає нарікання стосовно подекуди надто спрощеної інтерпретації, інколи браку знання контексту, необхідного для усвідомлення щільної алюзійності окремих текстів. Проте “День смерті Пані День” – безумовно, продукт натхненого переосмислення непересічного літературного феномену нашим також вельми непересічним сучасником. І саме в такій суб’єктивності та неканонічності – основна перевага цього видання, яке не зазіхає на академічність, натомість прояснює наші літературні терени свіжим подихом реальної та вигаданої американської поезії середини минулого століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. *День смерті Пані День*: американська поезія 1950-1960-х рр. у перекладах Юрія Андруховича. – Харків, 2006. – 207 с.

Віктор Палинський

НОТАТКИ НА БЕРЕГАХ КНИЖКИ М. ЯКУБОВСЬКОЇ “ТВОЇМ БУДУЩИМ ДУШУ Я ТРИВОЖУ...”

“Літературний портрет” – жанр, як правило, академічний, назагал – достатньо консервативний. Фіксую це не тому, що маю намір знаскоку гостро братися за “академіків-традиціоналістів” із критикою щодо розвитку форми та змісту жанру. Принаймні цього разу – ні! Звично приступаючи до читання такої книжки, майже щоразу очікую, що вдумливий автор-літературознавець або метикуватий ерудит-письменник таки почне експериментувати, застосовуючи інтенсивні цілеспрямовані мозкові атаки, надчуттєві можливості інтуїції та, зрештою, вийде на якість запаморочливе новаторство-відкриття в цій непростій (не дай, Боже, спрощеній!) царині літературознавчої думки.

...Із подібними міркуваннями взяв до рук і монографію Марії Якубовської “Твоїм будучим душу я тривожу...”: Літературний портрет Володимира Яворівського (Львів, “Тріада плюс”, 2007, 193 с.). Поєднання в особі авторки професійного знавця літератури та письменника обіцяло, як мінімум, добре та цікаве читання. Отож “нотатки на берегах...” виникли наче самочинно. Деякі з них і подаю, не завжди зберігаючи послідовність запису.

Авторка, крок за кроком і неспіхом, намагається пізнати Володимира Яворівського в багатогранних виявах його талановитої та суперечливої особистості, подеколи підмічаючи навіть якусь одверту слабиночку, що її своєю чергою ідеалізує, винахідливо вправляючи у вигадані естетичні рамці. Особливо це відчувається в “листах” (дев’ять таких “листових” підрозділів супроводжують наукові тексти книжки). Їхня стилістика має ознаки імпровізаційної розкутості, тяжіє до інтонаційного різнобарв’я експромтних висловлювань без очевидного пасування перед авторитетом. Час до часу в “листах” думки, трохи трансформуючись, повторюються, але це лише додає жвавості та довірливої емоційності розповіді.

Помічаю, нерідко авторці смакують і публіцистичні розмірковування, що ними виповнює епістоли. Жива динаміка мислі та щире слово дозволяють читачеві більше проникнути в авторське сприйняття природи творчості В. Яворівського, із заворожливою цікавістю майстерного пасьянсиста розкласти карти мінливих ликів особистості письменника та його героїв, власних рефлексій, викликаних потребою співпереживати.

Чи шкодить певна розпорошеність думок, місцями емоційна сумбурність у цих розділах-листах? Гадаю, це можна сприймати як таку собі стилістичну заданість, що при розгляді всього текстового полотна водночас добре влягається у визначене річище задуму. Тобто робить написане в цілому більш виразним, самобутнім. Не випадково М.Якубовська в одному з “листів” зізнається “адресату”: “Просто писати листи до Вас набагато цікавіше, аніж літературознавчі дослідження”.

Авторка “епістол” місцями навіть збивається на інтонації довірливо-інтимні... Не виключаю тут художнього прийому (письменницьке не дрімає), розрахованого на особливо вибагливого читальника. Та й узагалі, це дозволяє зблизитись із героєм “портрета”, а отже – пізнати його творчість глибше.

Притча в дещо модернізованій формі. Є у книжці й такі сміливі й не надумані текстові впровадження. Навіть, як мені сказалося, у формі “маленького театру” – “Притча про народження”. Я б зауважив, що це вдячний спосіб, бо це також своєрідне художнє “дослідження” – рефлексія особистості В. Яворівського. Щось узагальнити до рівня метафори в його натурі, урешті, помітити особливе в його творчості, не бідкаючись, не запобігаючи, не ховаючись за якимись, нерідко псевдонауковими, фразами (“Притча про славу”).

Знайти естетичний ключ до історії життя героя-письменника; водночас – популярного громадського діяча та політика, подеколи – просто втомленої й, можливо, не надто щасливої людини?! І Панна В Рожевому, і Панна В Білому, і Ангел та інші – усі вони здатні на чудо; але долю людини лише супроводжують. Її задав Хтось Такий ще до Їхнього можливого втручання... І зараз ніхто не потрапить це виправити. Отож митцеві слід самостійно пройти крізь усі випробування. Текст – пауза для душі. Текст – з’ясування нез’ясовного (“Притча про зраду”). Намагання застановитися перед наступним етапом вихолодженого безпристрасного аналізу. Це – як в ополонку крижанозвабну, але перед тим добре розігрівши серце.

...Звідки приходять сни? Чи насправді ми шукаємо відповіді на це питання? А чи лише лестимо собі іншому – тому зі снів. Аби випадково не проґавити щось, можливо, найцінніше у своїй нез’ясованій (напевне, і нез’ясовній) природі...

І коли М. Якубовська вдається до форми “сну”, припускаю, як до можливості певного паралельного психоаналізу (зрештою, навпрошки використовуючи відому працю Нортропа Фрая “Архетипний аналіз: теорія мітів”), сприймаю, як щось таке, що наче самовільно витікає з авторських завдань книжки. Тобто якимось формальними витівками-забавками тут навіть не пахне. Такі вкраплення – ще одна спроба експерименту: наче сповідь, що очищає душу; наче паломництво до себе справжнього; наче сходження високими приступцями до Слова, що є безконечним. Упевнений, саме інтуїтивні стани сну (чи післясну) не може замінити найдосконаліший науковий аналіз із його надсучасними методиками, коли йдеться саме про художню творчість.

Три “сни” у книжці – тріада присутності якоїсь метафізики у творчій долі В. Яворівського; у самому дослідженні М. Якубовської; а ще, мабуть, у тій авторській поезії, що поодинокі-епіграфно розсіяна сторінками монографії.

Догоряє свіча, догоряє...

Тихий племінь палає в імлі.

Та чогось, все чогось ми чекаєм,—

Щоб ступити ще крок по землі.

Тут страждання цвіте полянами,

Тут на безмір – віки й печаль.

І солона сльоза між зірками.

Дикий степ – як правічний розмай.

Божеволієш тихо, помалу,

Завмирають на віях віки...

Наче скарб Полуботка. Пропало.

Наче досвід Мазепи гіркий.

У “академічних” розділах книжки “Твоїм будучим душу я тривожу...” М. Якубовська, інтерпретуючи творчість В. Яворівського, намагається витлумачити смислову багатогранність його творів, з’ясувати неуніфікованість природи художнього мислення у сфері складної світоглядної проблематики, виокреслити етапи розвитку творчого стилю письменника... Саме тут доскіпливо аналізуються його етапні прозові твори, публіцистика – у книжках “І засурмив Янгол”, “Вовча ферма”, “Що ж ми за народ такий”, “День переможених”. Усе це робиться ретельно, із використанням якнайширшого, новочасного наукового апарату. Для мене очевидно, що авторка постійно тримає на оці якесь надзавдання монографічної роботи. Неквапно підводячи до висновок: творчості В. Яворівського притаманні перетікання одного відтинку поняття й думки в інший, пластична і природна для масштабного таланту заміна одних художніх рішень згодом іншими – за постійної певної основної художньої настанови. За безперервного виразно виокремленого тривання художнього світу талановитого митця, чиє значення в новітній українській прозі навіть зумисне переоцінити, видається, доволі важко.

Не виключаю, що саме талант, сповнений енергії патріотизму, робить публіцистику В. Яворівського (“Що ж ми за народ такий”. – К., 2001. – 342 с.) сприйнятною для читача будь-якої категорії – і вікової, і соціальної. Гадаю, тут можна говорити не лише про книжки, а й про однойменну постійну радіопередачу, систематичні резонансні виступи на різних телеканалах. Це очевидний феномен для професійних аналітиків, зокрема і для тих, хто досліджує письменницьку творчість В. Яворівського. Із уваги на те, вбачаю не випадковим вибір цього “предмета” М. Якубовською. Це суттєво увиразнило “портрет”.

Про не випадкове відслідковування авторкою “своїх” наукових та письменницьких тем засвідчує й бажання та спромога вдаватись до праць таких моральних та теоретичних авторитетів, як Хосе Ортега-і-Гасет, Роман Інґарден, Едмунд Гуссерль, Нортроп Фрай, Олександр Потебня. Їхня творчість – достатньо сильні орієнтири, аби впливати в найрозбурханішому океані художніх (і не тільки) течій, напрямків, шкіл та індивідуальних стилів; дати естетичну, наукову оцінку найскладнішим літературним масивам сучасності.

Із текстів М. Якубовської, хоч і не навпростець, портретується й читач книжок В. Яворівського: це людина, яка передусім співпереживає! Вона все ж – менше аналітик, а радше – художник, романтичний філософ; із духовними ідеалами, твердий у своїх переконаннях і з великим серцем. ...Так, саме звичайні

почуття, неприховані й щирі, ще здатні порятувати цю метушливу, захланну та жорстокосердну людність.

Непоборне бажання М. Якубовської писати від першої особи – особливий авторський егоїзм. І мені добре відомі його звабливі сторони... Припускаю, що він когось може і дратувати. Однак і відповідальність авторська за такі тексти особлива. Адже ти зумисне не притягуєш інших (колективне “ми”) до своїх наукових висновків та переконань, беручи все на себе! На відміну від тих “об’єктивок”, що частенько по-дівочому сором’язливо перекочують з одного дисертаційного матеріалу в інший.

Віддаючи належне неабиякій беручкості до складних завдань та здатності до системної тривалої праці М. Якубовської і не коментуючи деякі випадкові дрібні погрішності в книжці, усе ж зауважу. Такого роду обсягне та добротне видання конче потребує літературного (можливо, і наукового?..) редактора. Упевнений, що за повної укомплектованості підготовчої групи книжки, прикрі неоковирності на зразок “борсається, як риба об лід”, “піднімати питання”, “пуант твору”, “нікчемні питання про Шевченка...”; слова-, фрази-паразити: “відчитувати”, “на зламі століть”, “художній імператив диктує”; русизми: “підскаже”, “стаканчик”; опечатки: Роман Безпалків (замість Безпалків) – були б подолані ще на робочій стадії. Не виключаю, науковий редактор розоставив би точніші акценти щодо відбору конкретних творів В. Яворівського.

Одне слово, ретельніше дбаймо про культуру текстів, що їх випускаємо у світ.

На підсумок. Нове літературознавство та експериментальна есеїстика збагатилися доволі сміливою спробою освоїти ще один благодатний пласт літератури: з’ясувати деякі особливості естетики й дослідити певні аспекти творчого стилю талановитого письменника Володимира Яворівського. А ще – порушити чимало актуальних і важливих питань сучасного українського літературного процесу. Прихильність викликає і те, що зроблено це без супровідного галасу, псевдофанатичної заангажованості в академічну науку, шаманських заклинань. Певен, що ця діловитість та добрий емоційний настрій слугуватимуть авторці й надалі. А що жанрова тема далеко не вичерпана – річ зрозуміла. Бо потрібного “матеріалу” завдяки феномену масштабної постаті Володимира Яворівського неодмінно прибуватиме.

М. Львів

НАП’ЯТКА ДЛЯ АВТОРІВ

Журнал “Слово і Час” висвітлює питання історії, теорії та сучасної практики літературного руху, загальнокультурного життя. Виходячи з принципів об’єктивності та плюралізму, редакція не вважає за обов’язкове поділяти всі погляди і положення авторів, завдяки чому зберігає і природний ґрунт для конструктивної полеміки.

Неодмінними вимогами до матеріалів, що подаються на розгляд редколегії, є достеменність наведених фактів, посилань на всі використані джерела, точність у цитуванні.

Статті та інші матеріали (крім листів) подаються до редакції українською мовою, обсягом не більше друкованого аркуша; посилання розміщуються внизу сторінки.

Статті подавати на електронному носії як текстовий файл без переносів у словах у редакторі Microsoft Word; можна надсилати електронною поштою: jour_sich@iatp.org.ua. Обов’язково мусить бути подана виразна роздруковка статті у 2-х примірниках, виконана шрифтом не менше 14 кегля через 1,5 інтервали 28 рядків на сторінці.

Список використаної літератури в алфавітному порядку подається в кінці статті; посилання розміщуються в тексті у квадратних дужках: [номер видання у списку, стор.].

До статті (крім рецензій) обов’язково додається анотація з ключовими словами (на 600-800 знаків), ім’я та прізвище автора українською, російською та англійською мовами.